

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

Вінницький національний технічний університет

Н. С. Белінська, О. Й. Лесько

**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ
В ПЕРІОД РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ
(1991–2007 роки)**

Монографія

Вінниця
ВНТУ
2012

УДК 658.003.13

ББК 65.291

Б43

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (протокол № 11 від 30.06.2011 року)

Рецензенти:

А. Г. Мазур, доктор економічних наук, професор

О. О. Мороз, доктор економічних наук, професор

Белінська, Н. С.

Б43 Економічна ефективність діяльності молокопереробних підприємств в період ринкових трансформацій в Україні (1991–2007 роки) : монографія / Н. С. Белінська, О. Й. Лесько. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 280 с.

ISBN 978–966—641-470-3

В роботі розглядається економічна ефективність господарювання молокопереробних підприємств із застосуванням концепції маркетингу за період з початку утворення держави по 2007 рік; зміни, які відбулися в молокопродуктовому підкомплексі АПК зі зміною власності на майно та засоби виробництва; аналізуються показники їх економічної і фінансової діяльності

УДК 658.003.13

ББК 65.291

ISBN 978-966-641-470-3

Белінська Н. С., Лесько О. Й., 2012

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ, НОВОЇ ТЕХНІКИ І ІНВЕСТИЦІЙ МОЛОЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	10
1.1 Теоретичні підходи до визначення критерію та показників економічної ефективності виробництва молочної продукції	10
1.2 Виробничі інвестиції і оцінка ефективності їх використання за господарювання в умовах ринку	20
1.3 Погляди вчених на оцінку економічної ефективності господарювання підприємств	29
1.4 Управління ефективністю виробництва молокопереробного підприємства	34
1.5 Уточнення окремих показників економічної ефективності господарювання в сучасній економіці	37
1.6 Особливості розрахунків показників економічної ефективності виробництва молочної продукції	46
Висновки до Розділу 1	57
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРЮВАННЯ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ	61
2.1. Оцінка ефективності господарської діяльності як організаційно-методичної складової системи управління підприємством	61
2.2 Методологія визначення окремих економічних показників	65
2.2.1 Методологічні основи визначення показників використання виробничих засобів	65
2.2.2 Методологія визначення фінансового стану підприємства	71
2.2.3 Методологія визначення ділової активності підприємства	73

2.2.4	Методологія визначення фінансового результату від оптимізації випуску і продажу продукції в асортиментно-структурному розрізі.....	76
2.2.5	Методологія визначення резервів збільшення загальної суми прибутку виявленням стратегічних напрямів діяльності підприємств на основі даних фінансового аналізу	78
2.2.6	Методологія визначення економічної ефективності виробництва молочних продуктів з врахуванням їх якості, одержаної за рахунок запроваджуваної нової техніки або технології	79
2.3	Діагностика ризику банкрутства молокопереробного підприємства.....	80
	Висновки до розділу 2.....	84

РОЗДІЛ 3 МОЛОКОПЕРЕРОБНІ ПІДПРИЄМСТВА – ВАЖЛИВА СФЕРА МОЛОКОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ АПК ВІННИЧЧИНИ. АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ		87
3.1.	Переробна сфера в складі молокопродуктового підкомплексу АПК. Стратегія розвитку	87
3.2.	Стан сировинної бази молокопереробних підприємств	94
3.3	Визначення показників ефективності господарювання ВАТ «Вінницький міський молочний завод» та ВАТ «Вінницямолоко»	103
3.4	Аналіз показників фінансової діяльності акціонерних товариств Вінницької області на початку ринкових трансформацій в Україні	112
3.5	Оцінка фінансового стану акціонерних товариств з переробки молока у Вінницькій області за методикою відповідно діяльності «золотому правилу економіки підприємства».....	118
3.6	Аналіз ділової активності ВАТ «Шаргородський маслосирзавод» Вінницької області за методом «Золотого правила економіки підприємства»	121
	Висновки до розділу 3.....	122

РОЗДІЛ 4 ВПЛИВ ОКРЕМИХ ЧИННИКІВ НА ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ..... 127

4.1 Вплив на прибуток збільшення обсягу реалізації товарної продукції.....	127
4.2 Вплив на збільшення прибутку молокопереробних підприємств таких факторів: підвищення відпускних цін, збільшення обсягів продаж, зменшення собівартості продукції .	131
4.3 Вплив асортиментної політики молокопереробного підприємства на отримання додаткової суми прибутку	134
4.4 Діагностика банкрутства і рекомендації з фінансового оздоровлення молокопереробних підприємств	139
4.5. Аналіз фінансового стану ВАТ «Хмільницький молочний завод» в 2003–2005 роках.....	143
4.6 Вплив використання вторинної молочної сировини в промисловій переробці молока на одержання додаткової суми прибутку.....	155
Висновки до розділу 4.....	159

РОЗДІЛ 5 ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ..... 160

5.1 Сировинний ринок молочної промисловості України та Вінницької області	160
5.1.1 Результати розрахунків доходів різних постачальників молока та молочної продукції на ринках міста Вінниці	167
5.1.2 Основні проблеми, які перешкоджають функціонуванню ринку сировини та молочних продуктів.....	170
5.2 Ринок молочної продукції Вінницької області.....	176
5.3 Характеристика стану молокопереробних підприємств на ринку Вінницької області.....	181
5.4 Конкуренція на регіональному ринку молочних продуктів. Аналіз та прогнозування в зв'язку зі вступом України в Світову організацію торгівлі	185
5.5. Маркетингові дослідження ринку тваринного масла та твердих сичужних сирів	192

5.5.1 Дослідження ринку тваринного та комбінованого масла	192
5.5.2 Дослідження ринку сичужних твердих сирів	197
ВИСНОВКИ.....	207
ЛІТЕРАТУРА	218
Додаток А Приклад розрахунків сумішей для виробництва молочних продуктів	243
Додаток Б Розрахунок закупівельної ціни за 1 тону молока	246
Додаток В Розрахунки з одержання економії від ощадного використання сировинних ресурсів	247
Додаток Г Розрахунки Зведення економічних показників до порівняльного вигляду для ВАТ «Вінницямолоко»	249
Додаток Д Основні узагальнюючі показники діяльності підприємства для ВАТ «Вінницямолоко»	251
Додаток Е Розрахунок фінансової діяльності молокопереробних підприємств у Вінницькій обл., 2005 р.	254
Додаток Ж Розрахунок оптової ціни підприємства на масло тваринне « Селянське» за різними методиками, 2005 р.....	256
Додаток З.....	257
Додаток К Загальні відомості про підприємство ВАТ «Хмільникський молочний завод», 2005 рік	262
Додаток Л Матеріали маркетингових досліджень регіонального ринку тваринного масла та сичужних твердих сирів	265
Додаток М Розрахунок економічних показників при переробці 1 т молока в різні продукти з врахуванням ресурсозбереження	276

ВСТУП

Ця робота є продовженням досліджень, виконаних в роботах [15, 16, 24].

Молокопереробний підкомплекс АПК є одним із пріоритетних комплексів у продуктивній структурі АПК країни. Проте, протягом останніх років він знаходиться у кризовому стані, що зумовлено розривом раніше існуючих зв'язків між молочним скотарством і молочною промисловістю. Поштовхом до цього стало усунення держави від регулювання цін, галузевих та інших пропозицій, диспаритет цін між сільськогосподарською продукцією і засобами виробництва для неї, нееквівалентний обмін між сільськогосподарськими і переробними підприємствами.

Проблемам розвитку молочного підкомплексу АПК присвячено багато досліджень. Вагомий внесок у розробку напрямів удосконалення виробництва молока і його переробки підприємствами зробили такі вчені, як В. І. Бойко, М. П. Коржинський, М. В. Рухтурак, С. В. Васільчак, Д. К. Семенда, П. Т. Саблук і інші.

Виробництво молочної продукції посідає одно із провідних місць у виробництві продовольчих товарів харчовою промисловістю.

Харчова промисловість є найвагомим чинником реального економічного зростання України і Вінницької області і сферою реалізації визначальної частини матеріальних та інтелектуальних потреб людини.

Вінниччина має виключно сприятливі передумови для розвитку високоефективної конкурентоспроможної харчової промисловості. У структурі обсягів виробництва продукції Вінницької області найбільшу питому вагу мають підприємства молочної промисловості.

В умовах входження аграрно-промислового комплексу в ринок, серед багатьох проблем, що потребують вирішення, важливе місце займає створення досконалої системи економічних відносин між сільськогосподарськими підприємствами та підприємствами переробної промисловості. Наявність тісних технологічних і функціональних зв'язків між різними сферами молокопродуктового підкомплексу потребує органічного поєднання їх економічних інтересів. Налагодженню взаємовигідних економічних відносин між виробниками молочної сировини, базою переробки, зберігання та збуту молочної продукції сприяє стабілізація розвитку АПК, подальше нарощування

обсягів виробництва і на цій основі забезпечення населення високопоживними молочними продуктами.

Дослідження проводяться авторами з метою аналізу діяльності молокопереробних підприємств, виявлення причин в порушенні економічних взаємозв'язків з постачальниками сировини на Вінниччині, виявлення основних негативних проблем у виробничому процесі і пошук шляхів їх подолання.

Недостатньо дослідженим є конкурентне середовище, в якому діє молочна промисловість. В умовах становлення ринкових відносин її підприємства уже встигли в Україні на практиці відчувати конкуренцію і поступово пристосовуються до неї. Конкуренція виступає важливим фактором територіального зосередження спеціалізованого виробництва, серцевиною сучасного ринкового механізму. Виступаючи неодмінним атрибутом ринку, конкуренція природним шляхом виникає з нього і одночасно виступає необхідною умовою його існування та розвитку. Економічна теорія розглядає конкуренцію як закон товарного виробництва, який для товаровиробників є зовнішньою примусовою силою для підвищення продуктивності праці на своїх підприємствах, розширення науково-технічного прогресу, впровадження нових форм організації виробництва і систем заробітної плати тощо. Конкуренція являє собою змагання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг одних суб'єктів господарювання над іншими, внаслідок чого споживачі мають можливість вибирати між кількома продавцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку.

В умовах ринкової економіки формування конкурентного середовища та вплив факторів конкуренції відіграють важливу роль. Відповідно вони потребують спеціальних досліджень.

Відсутня чітка програма розвитку молокопереробної галузі в умовах глобалізації світової економіки, майже відсутні маркетингові дослідження, невивченим є попит споживачів на окремі види молочної продукції, особливо тієї, яка випускається з добавкою рослинних жирів та його задоволення, не до кінця виявлений вплив якості сировини на чітке проведення технологічних процесів та конкурентоспроможність молочної продукції; недостатньо досліджений внутрішній ринок збуту молочної продукції, що гальмує нарощування виробництва цієї продукції.

Аналіз літературних джерел та практики роботи підприємств свідчить, що наукові питання економічної ефективності технологічної переробки молока промисловими підприємствами і виробництва молочної продукції, а також насичення нею ринку досліджені ще не досить повно. Зокрема, немає узгодженості в питаннях ціноутворення на молочну сировину, її переробку і продаж, не з'ясований вплив ціноутворення на економічну ефективність діяльності молокопереробних підприємств. Після проведення в Україні лібералізації цін і як результат різкого їх зростання молочна продукція стала для більшої половини населення дорогою. Тому різко скоротився обсяг виробництва продукції з незбираного молока, втратило свої пріоритети виробництво масла, не споживається вітчизняними сільськогосподарськими товаровиробниками для випоювання молодняка тварин сухі заміники молока, скоротилося, а у Вінницькій області зокрема припинилося виробництво молочного цукру, сухого дитячого харчування. Отже, дослідження впливу різних чинників на економічну ефективність роботи молочних підприємств для насичення ринку молочною продукцією є неухильною, першочерговою задачею і вимагає теоретичного обґрунтування і методологічної розробки, але в рамках однієї роботи неможливо охопити всі важелі впливу на економічну діяльність всього молокопродуктового підкомплексу АПК, тому питання ціноутворення будуть нами розглянуті окремо в наступній роботі.

Крім того, потрібно вказати на існування у практиці роботи молокопереробних підприємств низки нерозв'язаних проблем як теоретичного так і методологічного характеру, вирішення яких об'єктивно необхідне для забезпечення економічно ефективної їх діяльності. Це, перш за все, робота у напрямі збільшення прибутковості цих підприємств.

Як матеріал для досліджень, використано напрацювання вчених щодо цих питань, законодавчо-нормативну базу, статистичні дані та публікації в періодичній пресі.

Четвертий та п'ятий розділи роботи написані в співавторстві з Леськом О. Й.

Матеріали дослідження, викладені в монографії, можуть бути використані вченими, практичними робітниками і студентами вузів, які цікавляться і вивчають зазначені проблеми.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ
ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА
ПРОДУКЦІЇ, НОВОЇ ТЕХНІКИ І ІНВЕСТИЦІЙ
МОЛОЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Теоретичні підходи до визначення критерію та показників економічної ефективності виробництва молочної продукції

Кінець XX та початок XXI століття характеризується трансформаційними процесами в Україні, які внесли суттєві зміни у стереотипи відносин між учасниками АПК. Саме функціонування та діалектичний розвиток молокопереробного підкомплексу АПК потребує глибокого вивчення процесів, які відбуваються в ньому, для підвищення економічної ефективності діяльності цих підприємств та забезпечення населення молочними продуктами.

Починаючи дослідження, треба розглянути філософські підходи до проблеми економічної ефективності діяльності підприємств. Деякі філософські категорії потребують пояснень та уточнень. Застосовуємо діалектичні методи пізнання.

Діалектика – наука про найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства і мислення. Слово буття містить в собі протиріччя: воно єдине і множинне, вічне і перехідне, незмінне і змінне, покоїться і рухається. Протиріччя – необхідна умова для спонукання душі до роздумів. Діалектика допоможе зрозуміти складний повний протиріч шлях становлення об'єктивної істини.

Що дає людям гарантію істинних знань? Це ясність і очевидність. Висувається критерій істини, як загально значимий: істинним є те, що відповідає думці більшості. Але згадаємо Коперника. Він один був правий, інші – ні.

Існує і прагматичний критерій істини: істинні ідеї – це ті, які добре працюють (корисні). Те, що найкраще підходить до кожної частини життя і що може бути поєднане зі всією сукупністю нашого досвіду.

Істина – адекватне відображення об'єкта суб'єктом пізнання, яка відтворює реальність такою, якою вона є сама по собі, поза – і незалежно від свідомості.

Істина обмежена, оскільки вона відображає об'єкт не в цілому, а у відомих межах, які постійно змінюються та розвиваються. Критерій істини знаходиться практикою. Деякі положення є істинними, якщо можна довести можливість їх застосування в розглядуваній ситуації. В процесі розвитку істинного знання, збільшення його об'єму наука і практика пов'язані нерозривною єдністю.

До абсолютних істин відносяться достовірно встановлені факти. Це істина, яка не заперечується наступним розвитком науки, а збагачуючись постійно підтверджується життям.

В конкретних умовах судження, яке вірно відображає об'єкт, може стати неправдивим по відношенню до того ж об'єкта в інших обставинах.

Кожен об'єкт поряд з загальними рисами має ще і індивідуальні особливості. Тому поряд з загальними необхідний ще і конкретний підхід до об'єкта. Чи є істинними, наприклад, принципи оплати праці? Так, але в певних межах.

Істина – історична. Поняття кінцевої або незмінної істини – всього лише маячня. Будь-який об'єкт пізнання – невичерпний, він змінюється, володіє багатьма властивостями і пов'язаний нескінченним числом зв'язків з навколишнім середовищем. Кожний ступінь пізнання обмежений рівнем розвитку суспільства, науки. Тому наукові знання носять відносний характер. Відносність знань полягає в їх неповноті та вірогідному характері. Тому і істина є відносною.

Наука є основною формою людського пізнання. Економіка вивчає економічні відносини людей, закони, які управляють виробництвом, розподілом, обміном матеріальних благ.

Теорія – це узагальнення практики, досвіду або спостереження.

Теорія – це вища обґрунтована логічно несуперечлива система наукового знання, яка дає цілісний погляд на сутнісні властивості закономірні причинно-наслідкові зв'язки, які визначають характер функціонування і розвитку певної області реальності.

Теорія може змінюватися шляхом включення в неї нових ідей та фактів. Коли в рамках теорії виникають протиріччя, які неможливо вирішити в її рамках, то його вирішення веде до побудови нової теорії – парадигми. В теорії виділяють такі суттєві моменти: вихідну емпіричну основу (факти, дані експерименту), різного роду допущення, постулати, аксіоми.

Розрізняють теорії описові, математизовані, інтерпретаційні та дедуктивні теорії. Зворотними пунктами в історії науки стають і революції, які в науці відображаються в якісних змінах її вихідних принципів, понять, категорій, законів теорій, тобто в зміні наукової парадигми.

Під парадигмою розуміють: вироблені і прийняті в даному науковому суспільстві норми, взірці емпіричного та теоретичного мислення, які набувають характеру переконань; спосіб вибору об'єкта дослідження і пояснення певної системи фактів в формі достатнього обґрунтованих принципів і законів, які створюють логічну теорію, що не суперечить існуючій.

В ході проведення спостереження та експерименту здійснюється описування. Головна наукова вимога – достовірність, точність відтворення даних спостереження або експерименту.

Пояснення – це розумова операція, яка орієнтована на виявлення причинної залежності об'єкта дослідження, усвідомлення закономірностей його функціонування та розвитку і розкриття його сутності. Пояснити – значить осмислити, історично накопичені знання, певних принципи, закони, категорії.

Гіпотеза. Ні одна наука не народилася в готовому вигляді. Спочатку вона існувала як гіпотеза. При цьому і сама гіпотеза виникає не зразу, вона змінюється, модифікується. В результаті формується сама гіпотеза як вірогідне передбачення. Гіпотеза – це передбачення, яке виходить із фактів розумових висновків, яке робить спробу проникнути в сутність ще недостатньо вивченої області світу.

Гіпотеза має імовірнісний характер. Ступінь цінності гіпотези визначається рівнем її ймовірності. Теоретичне пізнання – це пізнання сутнісне, яке здійснюється на рівні абстракцій високих порядків. Найбільш важливі методи наукового пізнання:

1. Метод сходження від абстрактного до конкретного, оскільки процес пізнання завжди пов'язаний з переходом від гранично простих понять до більш складних – конкретних. Тому процедуру побудови понять, які найбільше відповідають дійсним, називають методом.

2. Метод моделювання і принцип системності. Його сутність полягає в тому, що об'єкт, який є недоступним безпосередньому дослідженню, замінюється його моделлю. Модель має схожість з об'єктом у властивостях, які цікавлять дослідника.

3. Експеримент і спостереження. В ході експерименту спостережник штучно ізолює низку характеристик досліджуваної системи та вивчає їх залежність від інших параметрів.

Спостереження і експеримент – важливі методи дослідження в науковому знанні. Для наукового пізнання характерна наявність двох рівнів: емпіричного та теоретичного. Ці рівні доповнюють один одного. Історично емпіричний рівень передує теоретичному. В процесі наукового пізнання застосовується розумовий експеримент, коли вчений розумово оперує образами та поняттями, він розумово створює необхідні умови.

Отже, теорія – система правильних, перевірених практикою наукових знань, яка розвивається. Стрижнем наукової теорії є закони, які входять до неї. Численні форми сучасного теоретичного знання створюють і численні типи теорій, а також численні їх класифікації.

Наукове пізнання за своєю сутністю неможливе без зіштовхування різних думок, переконань, як неможливо і без помилок. Помилки часто здійснюються в ході спостережень, вимірювань, розрахунків, суджень та оцінок.

Оскільки молочна промисловість є частиною сфери матеріального виробництва, розглянемо це поняття.

Матеріальне виробництво – основа, яка надає цілісності, зв'язку та безперервності світовій історії. Значення матеріального виробництва не тільки в тому, що воно є необхідною умовою існування суспільства і людини, але і в тому, що весь устрій життєдіяльності людей залежить від способу виробництва матеріальних благ в кожен епоху, обумовлює соціальні, політичні та духовні процеси життя. В процесі

матеріального виробництва беруть участь люди, які діють на предмет обробки з допомогою засобів праці. Знаряддя праці стоять між людиною і предметом праці. Люди і засоби праці являють собою виробничі сили суспільства, одну сторону способу виробництва. Друга сторона – виробничі відносини (між людьми). Поєднання виробника із знаряддям праці залежить від того, кому вони належать.

Відношення власності є головною, визначальною стороною виробничих відносин. Співвідношення розподілу, обміну і споживання – важливі складові виробничих відносин. Характер виробничих відносин залежить від об'єктивних умов, які склались в суспільстві, з якими люди повинні рахуватись і які визначають їх свідомість, можливості, межі і загальний напрямок їх діяльності. Вирішальне значення мають рівень і характер розвитку виробничих сил, які вимагають створення їм форми виробничих відносин.

Аналіз матеріального виробництва пояснює системність, цілісність суспільства.

При дослідженні визначається економічна ефективність технологічних процесів з виробництва різних видів молочної продукції при заміні одних техпроцесів іншими або заміною основного виробничого обладнання.

Виробничий процес являє собою сукупність взаємозв'язаних основних, допоміжних та обслуговуючих процесів, в результаті яких вхідні матеріали перетворюються в готові вироби. Головну частину виробничого процесу займає технологічний процес, який забезпечує в процесі обробки сировини, тобто зміни її фізико-хімічних властивостей, виготовлення готової продукції.

Економіка перехідного періоду характеризується становленням нових соціально-економічних відносин. В системі цих відносин завжди функціонують підприємства з різним рівнем економічного розвитку (у тому числі і підприємства, що тимчасово працюють зі збитками та такі, які знаходяться у стані економічної кризи). Об'єктивні закони ринкової економіки змушують їх постійно шукати ефективні форми та методи ведення господарства. Бажання всіх суб'єктів господарювання функціонувати якомога ефективніше викликає до цієї економічної категорії постійний інтерес як науковий, так і практич-

ний. Дослідженню суті категорії «економічна ефективність» присвячено велику кількість публікацій, але до теперішнього часу інтерес до неї не слабшає.

В процесі переходу до ринкової економіки виникає необхідність уточнення теоретичних визначень окремих категорій економічної ефективності та методичних підходів до кількісної оцінки її показників.

Оскільки в цій роботі досліджується економічна ефективність діяльності підприємств з промислової переробки молока, то в першу чергу треба висвітлювати ті показники, які застосовувалися при визначенні економічної ефективності виробництва молочних продуктів.

Більш детально теорія розвитку економічної ефективності і її показників з врахуванням специфіки галузі описані в [15].

Економічна ефективність є важливою категорією суспільного виробництва. В суспільстві України діє ціла низка економічних категорій, які відображають економічні і суспільно-виробничі відносини, такі як товар, вартість, кредит та інші. Виділення категорії має велике значення для правильного розуміння законів розвитку суспільства та прийняття практичних рішень.

Що являє собою категорія взагалі?

1. Категорія – філософське поняття, яке відображає найбільш загальні властивості, відношення і зв'язки матеріального світу (час, простір, рух, необхідність і випадковість, форма і зміст і т. п.);

2. Поняття, яке позначає розряд предметів або найбільш загальну їх ознаку [192].

Аналіз економічних категорій вимагає пояснення причинності, об'єктивної обумовленості існування тих чи інших економічних категорій. Категорії треба вивести. «Не можна визначити категорії, оскільки вони є гранично широкими поняттями, тобто для них не існує більш широких родових понять» [177].

Але існують логічні прийоми, які можуть замінити визначення. Слід виділити п'ять найважливіших прийомів: вказівки, описування, характеристики, порівняння і розрізнення [177].

Із всього сказаного вище ясно, що в економічній літературі не можна шукати готового сформульованого визначення категорії «еко-

номічна ефективність виробництва», а необхідно його зібрати із логічних прийомів, котрі можуть замінити визначення, а потім уже на основі одиничних характеристик властивостей дати описання категорії «економічна ефективність виробництва».

«Економічна ефективність виробництва» – це складна категорія, в котрій переплітаються економічні, соціальні та інші поняття. Отже, вивчення «економічної ефективності виробництва» входить в предмет широкого кола наук – основ економічної теорії, мікро та макроекономіки, обліку, статистики, фінансів і кредитування та інших економічних дисциплін, перелік яких можна продовжувати.

Категорія «економічна ефективність виробництва» – не просто виробнича, як це трактують деякі економісти. Але й економічна категорія яка охоплює багато сфер людської діяльності.

Звичайно, ця категорія відображає перш за все результативність використання уречевленої в засобах виробництва праці і її продуктивної сили. В цьому полягає її якісна характеристика.

Ця категорія властива різним способам виробництва незалежно від того, в чийй власності знаходяться засоби виробництва і яким чином здійснюється поєднання виробника з засобами виробництва.

В капіталістичному світі категорія «економічна ефективність виробництва» тотожна прибутку, але власнику засобів виробництва (підприємцю) не байдуже, якими зусиллями досягається позитивний результат.

Ця економічна категорія визначається всіма витратами суспільної праці. Поняття ефективність показує співвідношення витрат і результатів. Це величина відносна, вона показує на вміле ведення господарства, яке і приведе в кінцевому періоді до одержання прибутку.

Критерієм економічної ефективності є максимальний зріст продуктивності праці, але не всі з цим згодні, немає єдиної думки, навіть, у визначенні критерію, не вирішена проблема: чи рівнозначні критерії і показники економічної ефективності виробництва, чи можна кількісно і якісно вимірювати значення критерію? Чи є єдиний критерій, чи їх декілька, чи можна характеризувати економічну ефективність з допомогою одного показника? Чи може для цього треба декілька показників?

На наш погляд, критерій «економічної ефективності виробництва» не можна ототожнювати з показниками роботи підприємства; перше поняття набагато ширше другого.

Критерій визначає принцип підходу до вимірювання, який показує якісну субстанцію ефективності виробництва і характеризує загальну тенденцію зміни та руху. Показник являє собою вимірювач, котрим користуються для встановлення кількісного значення ступеня і оцінки рівня складових ефективності. Правильно вибраний критерій багато в чому попереджає можливість знаходження відповідного йому показника. В той же час якість вибраного показника знаходиться в безпосередній залежності від того, наскільки він адекватний критерію.

Основні вимоги до критерію, на наш погляд, є такими: він повинен давати надійну кількісну оцінку ефективності виробництва, його оцінки повинні легко співставлятися, а їх динаміка повинна відображати дійсну економію виробничих ресурсів, а також він повинен бути таким, щоб його можна було легко планувати, стимулювати його зростання, щоб він і побудована на його основі система показників дозволяли одержати повне уявлення про стан підприємства і галузі.

Слід відмітити, що кожне підприємство займає певне місце в процесі відтворення і тому необхідна оцінка економічної ефективності саме його діяльності. Це підтверджує, що при наявності єдиного критерію необхідний не один показник ефективності діяльності кожного підприємства, а група, система показників, котрі допомогли б правильно вимірювати рівень та динаміку економічної ефективності виробництва.

До системи показників, які можуть допомагати вимірювати економічну ефективність діючого підприємства, можна віднести такі показники: прибуток, рентабельність, працемісткість, фондоємність, матеріалоємність, енергоємність, а в умовах діючого ринку треба обов'язково визначати платоспроможність та ліквідність підприємства, проводити діагностику банкрутства та ін.

Оскільки раціональне господарювання означає підвищення продуктивності праці і покращення якості продукції, зацікавленість кожного працюючого в результатах своєї праці, то категорія «економі-

чної ефективності виробництва» невіддільна від постійного зростання продуктивності праці. Економічна ефективність виробництва впливає з закону вартості і пов'язана перш за все із законом зростання продуктивності праці.

Рівень продуктивності праці можна визначити за такою методикою:[31]

$$\Pi = \frac{P}{C+V+m}, \quad (1.1)$$

де Π – продуктивність праці; P – кількість продукції певної якості; C – уречевлена праця; V – необхідна (жива) праця; m – додаткова праця.

Вартість товару змінюється залежно і від продуктивної сили праці. Отже, зі зростанням продуктивності праці в кожній одиниці продукції втілюється менша кількість праці. Тому вартість одиниці зменшується, а вартість всієї виробленої продукції залишається незмінною, приклад [15, 17].

Зменшення витрат суспільної праці на одиницю продукції такої ж якості може бути абсолютним і відносним. В першому випадку скорочуються витрати суспільної праці на одиницю продукції такої ж якості, а в другому – ці витрати на одиницю продукції не скорочуються, але споживча вартість продукції підвищується за рахунок покращення її якості, що рівнозначно скороченню витрат праці на одиницю продукції попередньої якості. Це можна віднести до товарів тривалого користування, коли при одних і тих же витратах суспільної праці якість цих товарів стає кращою, більшає тривалість використання. Тоді загальні витрати праці на виробництво цих товарів скорочуються, а відносна продуктивність праці зростає пропорційно терміну їх служби. Те ж можна сказати про збільшення жиру в молоці і взагалі про зростання якості будь-якого товару народного господарства.

На практиці в більшості випадків зростання продуктивності праці здійснюється за рахунок як абсолютного, так і відносного скорочення витрат суспільної праці на одиницю цього продукту.

Закон зростання продуктивності праці потребує розвитку таких технічних способів і організаційних форм виробництва, при яких загальна сума витрат живої і уречевленої праці на виробництво всіх

продуктів буде мінімальною. Іноді термін «продуктивність праці» використовують при визначенні продуктивності праці окремого робочого, тобто при визначенні затрат тільки живої праці на виробіток одиниці продукції. В цьому випадку точніше використовувати поняття «виробіток продукції».

Економічна ефективність наукомістка та складна економічна категорія, в ній постійно відкриваються нові грані та уточнюються суттєві аспекти.

Аспект – 1) точка зору, з якої розглядається предмет, явище, поняття; 2) одна із сторін та зв'язків цього явища, перспектива, в якій виступає явище.

В [201] зведення вартості до суспільно необхідних витрат не приймається. Західні науковці вважають, що при цьому зовсім не враховується корисність товару і всій теорії тим самим надається затратний характер. У найпростішому вигляді вартість товару є споживча, тобто існує суб'єктивна оцінка відносного корисного ефекту того чи іншого виду економічного блага, його цінності. Інакше кажучи, вартість визначається ступенем корисності блага і його корисного ефекту для споживача. Конкретним виразом такої «суб'єктивної корисності» певного блага є «гранична корисність», тобто корисність «граничного» (останнього) екземпляра, який задовольняє найменш значущу («граничну», «останню») потребу в ньому.

Граничну корисність в [201] розглядають як задоволення, що його отримує людина від споживання однієї додаткової одиниці товару. Отже, ціна окремого товару, згідно з цією теорією, безпосередньо залежить від ступеня насичення потреби в ньому. За вихідний пункт визначення вартості товару береться суб'єктивна мотивація, суб'єктивна оцінка економічної поведінки індивідів, а не об'єктивні фактори, тобто суспільно необхідні витрати праці.

З багатьох суб'єктивних оцінок товару покупцями, з індивідуальних оцінок його корисності стихійно виводиться приблизно об'єктивна оцінка, суспільна корисність товару. На ринку, коли попит відповідає пропозиції, покупець не буде платити більше грошей за однаковий за якістю товар, на виготовлення якого витрачено більше робочого часу, ніж суспільно необхідно.

Ознайомившись з теорією вартості товару, пропонованою західними економістами, визначеної на основі суб'єктивного судження про виняткове значення корисності товару, вітчизняними дослідниками економічної ефективності було відкинуто визначення її за методом приведених витрат, що, на нашу думку, є поспішним і неправомірним.

Як ми вважаємо, обидві теорії (трудова теорія вартості і теорія граничної корисності) є двома окремими ланками економічної теорії, які не слід протиставляти. Треба взяти з них все раціональне і поєднати в цілісну органічну концепцію вартості товарів, зіставити їх корисний ефект із суспільними витратами, органічно розглянути об'єктивність останніх із суб'єктивною оцінкою конкретного. Важливість такого синтезу полягає, зокрема, в тому, що визначення суспільно необхідних витрат праці у виробництві, науці неможливе без урахування корисного ефекту. На ринку відбувається зіставлення корисності з суспільними витратами, зіставлення попиту (корисності) з пропозицією (витратами). Після того, як ринок визначив ціну і кількість, за яких збігаються попит і пропозиція, ціна відповідає суспільно необхідним витратам вартості, а кількість є суспільно необхідною. Ціна, що встановлюється при цьому, одночасно визначає граничну корисність товару.

1.2 Виробничі інвестиції і оцінка ефективності їх використання за господарювання в умовах ринку

Ця проблема розглядається у роботах таких українських вчених, як П. Орлов, А. Ф. Гойко, В. Я. Шевчук [76, 248, 256], та ін.

Терміни «інвестиції», «інвестування», «інвестиційний процес», «інвестиційна діяльність», «інвестиційна політика» стали вживатись у нашій країні порівняно недавно. Тому поняття та сутність цих термінів у нашій економічній літературі все ще трактуються по-різному.

Інвестиції мають фінансове та економічне визначення.

Інвестиції за фінансовим визначенням – це всі види активів (коштів), що вкладаються в господарську діяльність з метою отримання доходу; за економічним – це видатки на створення, розширення, ре-

ЛІТЕРАТУРА

1. Аганбегян А. СССР и зарубежные страны / А. Аганбегян. – М. : Экономика, 1987. – 57 с.
2. Агропромисловий комплекс України : стан, тенденції та перспективи розвитку. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005 – 292 с.
3. Андреев С. Н. Зачем нужен некоммерческий маркетинг? [Электронный ресурс] С. Н. Андреев. – Режим доступа : www.dis.ru.market.arhsv.2002.3.2.html.
4. Архангельський В. О. О преодолении догматизма в разработке и преподавании политической экономии социализма / В. О. Архангельський. // Экономические науки. – 1987. – № 4. – С. 96.
5. Андрущак Є. Регулювання процесів банкрутства підприємств у перехідній економіці України : дис. канд. екон. наук : 08.00.04 / Є. Андрущак, – Львів, 2003. – 286 с.
6. Бромвич Майкл. Анализ экономической эффективности капиталовложений / Майкл Бромвич. – М. : ИНФРА, 1996 – 432 с.
7. Богацька К. В. Проблеми питання класифікації санації / К. В. Богацька // Розвиток фінансової системи в період ринкових трансформацій : матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конференції, 14–15 жовтня 2004 р. – Вінниця – 2004. – С. 157.
8. Баканов В. И. Теория экономического анализа : учебник / В. И. Баканов, А. В. Шеремет. – М. : Финансы и статистика, 1995.
9. Балабанов И. Т. Анализ и планирование финансов хозяйственного субъекта : учебное пособие / И. Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 1994. – 260 с.
10. Бальцерович Л. Свобода і розвиток. Економіка вільного ринку / Л. Бальцерович. – Львів : Львівська політехніка, 2000. С. 58–60.
11. Беренс В. Руководство эффективности инвестиций / В. Беренс, П. Хавранек. – М. : Интерэксперт, 1995. – 526 с.
12. Банацкий О. Ф. Экономика безотходных производств / О. Ф. Банацкий, В. В. Волошин. – К. : Знание, – 1983.
13. Баранов В. Догматизм и апологетика / В. Баранов. // Экономические науки. – 1988. – № 1. – С. 108.

14. Баскин А.И. Экономика снабжения предприятий сегодня и завтра / А. И. Баскин, Г. И. Варданын – М. : Экономика, 1990. 207 с.
15. Белінська Н. С. Економічна ефективність роботи підприємств молочної промисловості України : монографія / Н. С. Белінська. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2003. – 200 с.
16. Белінська Н. С. Економічна ефективність промисловості переробки молока в процесі продовольчого забезпечення населення Вінничини : монографія / Н. С. Белінська. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2005. – 257 с.
17. Белінська Н. С. Методи ціноутворення , орієнтовані на витрати / Н. С. Белінська Г. Г. Рузакова // Вісник наукових досліджень ВІРЕУ. – Вип. 2. – Вінниця, 2005. – С. 18.
18. Белінська Н. С. Загальноекономічна оцінка діяльності молокопереробних підприємств Вінницької області / Н. С. Белінська // Збірник наукових праць ВДАУ. – Вип. 21. – Вінниця, 2004. – С. 75.
19. Белинская Н. С. Прибыль, рентабельность и резервы их роста : дис. канд.ек. наук : спец. 08.00.05 / Н.С.Белинская – К. : КТИПП им.А.Н.Микояна. 1986. – 276 с.
20. Белинская Н. С. Комплексное использование сырья на пищевые цели / Н. С. Белинская, Л. П. Рой // Информлисток. – Винница : ЦНТИ. – № 36. – 1986.
21. Белінська Н. С. Маркетингові дослідження ринку тваринного масла / Н.С.Белінська // Регіональна бізнес – економіка та управління. – 2009. – № 10 – С. 34–39.
22. Белінська Н. С. Маркетингові дослідження ринку твердих сирів / Н. С. Белінська, О. Й. Лесько, Т. Я. Ладуба // Регіональна бізнес – економіка та управління. – 2006. – № 9. – С. 32–38.
23. Белінська Н.С. Аналіз фінансового стану ВАТ «Вінницький міський молочний завод» / Н. С. Белінська. // Розвиток фінансової системи в період ринкових трансформацій : матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конфер. 14–15 жовт. 2006 р. – Вінниця : ВІЕ ТАНГ. – 2004. – С. 161–164.

24. Белінська Н. С. Економічна ефективність підприємницької діяльності молокопереробних підприємств та шляхи її підвищення : монографія. / Н. С. Белінська. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – 265 с.

25. Белінська Н. С. Застосування концепції логістики в управлінні запасами молокопереробних підприємств і її результати / Н. С. Белінська // Збірник наукових праць ВДАУ. – Вип. 24. – Вінниця. – 2005. – С. 53–64.

26. Белінська Н. С. Перспективи нарощування обсягів виробництва молока та його переробки / Н. С. Белінська // Збірник наукових праць ВДАУ. – Вип. 25. – Вінниця. – 2005. – С. 58–62.

27. Белінська Н. С. Реструктуризація молокопереробних підприємств / Н. С. Белінська // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2004. – № 3. – С. 43–47.

28. Белінська Н. С. Господарсько-економічна діяльність молокопереробних підприємств Вінницького регіону в післяприватизаційний період / Н.С.Белінська // Регіональна бізнес економіка та управління. – 2004. – № 2. – С. 29–35.

29. Белінська Н. С. Застосування маркетингу в діяльності молокопереробних підприємств / Н. С. Белінська, Г. Г. Рузакова // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2005. – № 1. – С. 37–44.

30. Белінська Н. С. Вдосконалення фінансово-господарської діяльності молокопереробних підприємств за допомогою маркетингу / Н. С. Белінська // Розвиток фінансово-кредитної системи в період ринкових трансформацій : матеріали III наук. практ. конф., 16–17 лют. 2006 р. – Вінниця. – 2006. – С. 150–155.

31. Белінська Н. С. Показники фінансово-господарської діяльності підприємств / Н. С. Белінська // Розвиток фінансово-кредитної системи України в умовах ринкових трансформацій : матеріали I Всеукраїнської конференції 26–27 лютого 2003 р. – Вінниця. – 2003. – С. 223–224.

31. Белінська Н. С. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств. / Н. С. Белінська. // Збірник матеріалів III Всеукраїнської

наук.-практ. конф. вчених, науковців та практичних працівників ВІЕТАНГ. – Вінниця, 2003.

32. Белінська Н.С. Собівартість у ціноутворенні на молочну продукцію / Н. С. Белінська // Вісник ВПІ. – Вінниця. – 2004. – № 3. – С. 37–41.

33. Белінська Н. С. Пошук можливостей фінансування інноваційної діяльності молокопереробного підприємства / Н. С. Белінська // Вісник ВПІ. – Вінниця. – 2004. – № 5. – С. 23–28.

34. Белінська Н. С. Оцінка діяльності молокопереробних підприємств в післяприватизаційний період / Н. С. Белінська. // Вісник ВПІ. – Вінниця. – 2005. – № 1. – С. 26–32.

35. Белінська Н. С. Розвиток інтеграційних процесів на підприємствах молочної промисловості Вінницької області / Н. С. Белінська. // Вісник ВПІ. – Вінниця. – 2005. – № 5. – С. 43–49.

36. Белінська Н. С. Асортимент продукції та його оптимізація для забезпечення прибутковості підприємств / Н.С.Белінська. // Збірник наукових праць ВДАУ. – Вип. № 28. – Вінниця. – 2006. – С. 168–175.

37. Белінська Н. С. Можливість застосування принципу «золотої пропорції» для аналізу ефективності функціонування молокопереробного підприємства / Н. С. Белінська. // Збірник наукових праць ВДАУ. – Вип. № 28. – Вінниця. – 2006. – С. 176–180.

38. Беляев И. Т. Дифференциальная рента в СССР / И. Т. Беляев. – М. : – Мысль, 1967.

39. Білик М. Д. Управління фінансами державних підприємств / М. Д. Білик. – К. : Знання, 1999.

40. Бернард Р. Толковый экономический и финансовый словарь: французская, английская, испанская терминология: : в 2-х т. / Р. Бернард , Ж. К. Колли ; пер. с фран. под ред. Л. В. Степлеква. – М. : Международные отношения. Т. 1. – 1994. – 784 с.

41. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк – К. : Центр. – 1998.

42. Болотин Б. М. Статистическое приложение / Б. М. Болотин // Международные сравнения – 1990–1997. – С. 262–303.
43. Богомолов О. Реформы в зеркале международных сравнений / О. Богомолов // Путь в 21 век – М. : Экономика. – 1998.
44. Бондар І. Ю. Управління витратами та собівартістю продукції / І. Ю. Бондар, В. І. Пахомов : навч. пос. – К. : КДТЕУ. – 2000.
45. Бугай И. В. Особенности определения себестоимости продукции / И. О. Бугай // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2003. – Вип. 167. – С. 219–255.
46. Богун І. Л. Управління прибутком підприємства / І. Л. Богун // Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових трансформацій : матеріали ІІ Всеукраїнської наук.-практ. конф. 14–16 жовт. 2004 р. – Вінниця. – 2004. – С. 164.
47. Бусыгин А. В. Предпринимательство : нач. курс. / А. В. Бусыгин. – М.: НИРП. – 1992. – 202 с.
48. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз : навч. посібник / Ф. Ф.Бутинець. – Житомир. – ПП Рута. – 2003. – 680 с.
49. Бусыгин А. В. Предпринимательство: основной курс : учебник для вузов / А. В. Бусыгин. – М. : ИНФРА–М., 1997.
50. Економіка підприємства : навчальний посібник. / І.М.Бойчик, П.С.Харіф, М.І.Хопчан, Ю.В.Піча. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Каравела. – Львів : Новий, 2001. – 298 с.
51. Бочан І. Інституційна теорія розвитку приватного сектора України / І. Бочан // Економіка України. – 2001. – № 10. – С. 59–61.
52. Вихляев А. А. Розничные цены / А. А. Вихляев, Д. Ф. Савишвили. – М. : Финансы и статистика, 1990.
53. Валентинов В. Л. Регулювання міжгалузевих відносин в системі аграрної політики / В. Л. Валентинов. – К. : ІАЕ, 2003. – 332 с.
54. Василик О. Д. Оценка эффективности деятельности предприятия / О. Д. Василик // Бизнес–информ. – 1999. – № 21. – С. 69–71.
55. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навч. пос. / В. О. Василенко. – К. : ЦУЛ, 2003. – 504 с.

56. Виленский П. П. Как рассчитать эффективность инвестиционного проекта. Расчет с комментариями / П. П. Виленский, С. Л. Смоляк – М. : ИНФОРМЭЛЕКТРО, 1996. – С. 148.
57. Вачевський М. В. Маркетинг для менеджера / М. В. Вачевський, М. І. Долішній. – Стрий. : Просвіта. – 1993.
58. Власов В. Глобальна продовольча проблема / В. Власов/ – К. : ІАЕ УААН, 2001. – С. 280.
59. Власов В. И. Резервы экономики в маслodelии / В. И. Власов, В. Г. Мирин // Молочная промышленность. – 1968. – № 7. – С. 35.
60. Белкин Г. А. Себестоимость и ценообразование в мясной и молочной промышленности : автореф. дис. канд. эк. наук. : спец. 05.00.08 / Г.А.Белкин – М. : Московский технол. ин-т мясной и мол. пр-сти. – 1960. – С. 5, 8, 26, 29.
61. Венгерук І. Ю. Методологічні основи інтеграції виробництва / І. Ю. Венгерук // Науковий вісник національного аграрного університету. Вип. 44. – К. – 2001. – С. 171.
62. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К. : Ірпінь. –2003. – С. 447.
63. Витрати і доходи домогосподарств України у 2-му кварталі 2002 р. – К. : Держкомстат. – С. 63, 66, 68.
64. Економіка сільського господарства / П. П. Руснак, В. В. Жабка, М. М. Рудий, А. А. Чалий ; за ред. П. П. Руснака. – К. : Урожай, 1998. – 320 с.
65. Волосатов А. Правовая база экономической реформы. Проблема устойчивости. / А.Волосатов // Вопросы экономики. – 1998. – №8.
66. Гастев Ю. А. Большая советская Энциклопедия. Логистика. / Гастев Ю. А. – 20-е изд. – Т. 14. – М. : Советская Энциклопедия, 1973. – С. 603.
67. Гаджинский А. М. Основы логистики / А. М. Гаджинский : учебное пособие. – М. : ИВУ Маркетинг, 1995. – 528 с.

68. Гальчинський А. С. Основи економічної теорії : підручник / А. С. Гальчинський, П. С. Єщенко, Ю. І. Палкін. – К. : Вища школа, 1995.
69. Гаркавенко С. С. Маркетинг : підручн. для вузів / С. С. Гаркавенко. – К. : Ліора. – 1998.
70. Гарчикова И. Н. Менеджмент : учебник / И.Н.Гарчикова. – 3-е изд. перераб. и доп. – М. : Банки и биржи. ЮНИТИ, 1997.
71. Гейлбронер Р. Економіка для всіх / Р. Гейлбронер, Л. Тароу. – К., 2001. – С. 36.
72. Герасимчук В. Г. Маркетинг: теорія і практика. : навч. посібник / В. Г. Герасимчук. – К. : Вища шк, 1994.
73. Герасименко В. В. Ценовая политика фирмы. Европейский опыт. Российские перспективы. Модели и методы. Варианты и тесты. / В. В. Герасименко. – М. : Финстатинформ, 1995.
74. Гойко А. Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації. / А. Ф. Гойко – К. : ВІРА-Р, 1999.
75. Бурковська А. В. Розвиток інтеграційних процесів як важлива умова фор-мування ефективного ринку аграрної продукції / А. В. Бурковська // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 106–109
76. Гладій М. В. Особливості поглиблення агропромислової інтеграції / М. В. Гладій // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – С. 55–58
77. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник / В. Г. Андрійчук – 2-е вид. доп. і перероб. – К. : КНЕУ, 2004. – 624 с.
78. Гембл Б. Маркетинг взаимоотношений с потребителями / Б. Гембл, М. Стоун, Н. Вудкок. ; пер. с англ. Б.Егорова. – М. : ФАИР–ПРЕСС, 2002.
79. Гридчина М. В. Фінансовий менеджмент : курс лекції. / М. В. Гридчина. – К. : МАУП, 1999. – 136 с.
80. Грищенко А. По кривой дорожке интенсивного развития / А. Грищенко, М. Пашков // Стандарты и качество. – 2000. – № 1.
81. Голощапов Н. А. Организация ценообразования на предприятии : учебно-методическое пособие. / Н. А. Голощапов. – М. : ГЕЛАН, 2000.

82. Голубков Е. П. Маркетинг: выбор лучшего решения. / Е. П. Голубков. – М. : Экономика, 1993.
83. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс] – режим доступу : www.rada.gov.ua
84. Голубков Е. П. Маркетинговые исследования: теория, методология и практика. / Е. П. Голубков. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Финпресс, 2000.
85. Гудков А. В. Микробиологические аспекты сыроделия. / А. В. Гудков // Труды. ВНИИМС ; вып. № 2. – Углич, 1998.
86. Горкавий В. К. Товарність та ефективність особистих підсобних господарств населення. / В. К. Горкавий, Н. Г. Гончаренко // Економіка АПК – 2001. – № 12. – С. 93–98.
87. Губський Б. Аграрний ринок. / Б.Губський – К. : Нора-прінт, 1998. – С. 49.
88. Губський Б. Інтернаціоналізація української економіки. / Б. Губський, Д. Лук'яненко, В. Сіденко. // Економіка України. – 2000. – № 9.
89. Экономика предприятия : учебник / Под ред. В. Я. Горфинкеля. – М. : ЮНИТИ, 1998. – 595 с.
90. Борисов А. Б. Большой энциклопедический словарь / А. Б. Борисов. – М. : Книжный мир, 1999. – 895 с.
91. Державна політика у сфері якості // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2001. – № 4.
92. Деликатный товар. Украинский рынок цельномолочных продуктов // Продукты питания. – 2002. – № 13–14. – С. 46–53.
93. Десять лет системной трансформации в странах ЦВЕ и России: итоги и уроки МЕ и МО // Економіка України. – 2000. – № 3 – С. 52–54.
94. Дерев'янюк О. Ринок молока в Україні: вчора і сьогодні / О. Дерев'янюк, Т. Лагода // Продукты питания. – 1999. – № 18. – С. 6.
95. Резанова Н. С. Реструктуризація і ефективність економіки / Н. С. Резанова // Фінанси України. – 1999. – № 9. – С. 55–76.

96. Дерев'янку О. Ринок молока в Україні: вчора і сьогодні // Продукты питания / О. Дерев'янку, Т. Лагода. – 1999. – № 21. – С. 6.
97. Дерябин А. Л. В лабиринте цен / А. Л. Дерябин. – М. : Знание, 1989. – С. 16.
98. Предпринимательство в конце XIX века. / [А. А. Динкин, А. В. Стерлий и др.] – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.
99. Дієсперов Б. Продуктивність праці в сільському господарстві. / Б. Дієсперов // Економіка України. – № 11. – 2003. – С. 61–68.
100. Дихтль Е. Практический маркетинг. / Е. Дихтль, Х. Харшген. – М. : В. ш. , 1995.
101. Осовська Г. В. Менеджмент організацій : навч. посібник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – К. : Кондор. – 2005. – 860 с.
102. Довганчик Г. В. Ціновий механізм у системі економічних відносин в агропромисловому комплексі. / Г. В. Довганчик, Л. В. Шморгун // Економіка АПК. – № 4. – 2000. – С. 66.
103. Дубровин А. Основные направления повышения экономической эффективности производства заменителей цельного молока (ЗНМ) на предприятиях молочной промышленности. / А. Дубровин. – М. : // Экономика. – 1977.
104. Дьяченко В. П. Борьба за ускорение оборочиваемости средств – новый высший этап овладения производством. / В. П. Дьяченко // Вопросы экономики. – 1999. – № 4. – С. 24.
105. Дудар Т. Г. Перспективи розвитку регіонального ринку молока і молокопродуктів. / Т. Г. Дудар, Н. С. Голомша // Економіка АПК. – 2002. – № 9. – С. 126–131.
106. Экономическая энциклопедия. Политическая экономия. – М. : Советская энциклопедия, 1979. – Т. 2. – С.19.
107. Економіка підприємства : навч.-метод. посіб. / [Г. О. Швиданенко, С. Ф. Покропивний, С. М. Клименко та ін.] – К. : КНЕУ, 2000. – 248 с.
108. Экономика : учебник // под ред. А. С. Булатова. – М. : БЕК, 1995. – С. 175–179.

109. Экономика предприятия : учеб. для вузов. / [Л. Я. Аврашков, В. В. Адамчук, О. В. Антонова и др.] ; под ред. В. Я. Горфинкеля и В. А. Швандера. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 2001. – 742 с.

110. Економічний аналіз : навч. посіб. / [М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатюк та ін.] ; за ред. акад. НАНУ проф. М. Г. Чумаченка. – Вид 2-ге перероб. і доп. – К. : КНЕУ. – 2003. – 556 с.

111. Економіка підприємства : підручник. В 2-х т. – Т. 2. / За ред. С. Ф. Покропивного. – К. : Хвиля-Прес, 1995.

112. Економічний словник-довідник. / за ред. д. е. н., проф. Мочерного С. В. – К. : Феміда. – 1995. – 368 с.

113. Экономические проблемы АПК. : монография. / [Машенков В. Ф., Сериков А. Ф., Романов А. Е. и др.] ; под ред. В. Р. Боева. – М. : ВНИЧЭСХ, 1995.

114. Экономика предприятия. / под ред. Горфинкеля В. Я., Швандера В. А. – М. : Банки и биржи. – 1998.

115. Ермошенко Н. Н. Основные тенденции предпринимательства в странах с развитой рыночной экономикой / Н. Н. Ермошенко, З. І. Барсученко. // Обзорная информация. Сер. Рынок. Экономика. Опыт. – К. : Укр. ИНТЗИ, 1992. – 56 с.

116. Ермошенко Н. Словарь-справочник предпринимателя. / Н. Ермошенко, Н. Скворцов. – К. : Укр. ИНТЭИ, 1993. – С. 108.

117. Энциклопедический словарь : в 2-х т. / Гл. ред. Б. А. Введенский. – М. : Советская энциклопедия, 1964. – Т. 2. – 736 с.

118. Марченко О. І. Аналіз ділової активності на підприємствах Вінниччини. / О. І. Марченко. // Розвиток фінансової системи України в період ринкових трансформацій : матеріали ІІІ Всеукр. наук. конф. 14–15.02.2006 р. – Вінниця : ВІЕ ТДЕУ. – 2006, – Т. 2. – С. 85.

119. Ерухимович И. Л. Ценообразование : учебно-методическое пособие/ И. Л. Ерухимович. – К. : МАУП, 1998.

120. Ефективність сільськогосподарського виробництва в особистих господарствах громадян (за матеріалами обстеження) / під ред. П. Т. Саблука, В. Я. Месея-Веселяка та к. е. н. Ю. Я. Лузана. – К. : УААН, 2001. – С. 377.
121. Євчук Л. А. Проблеми ринку молокопродуктів. / Л. А. Євчук // Економіка АПК. – 2002. – №12. – С. 100–103.
122. Єрмоленко М. М. Особливості і умови застосування маркетингових посад у підприємницькій діяльності. / М. М. Єрмоленко // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 8. – С. 36–37.
123. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства / Н. В. Тарасенко. – К. : Алеута, 2003. – 485 с.
124. Жила В. Диагностика платежеспособности как основна финансовой конкурентоспособности предприятия. / В. Жила. // Бизнес. – 1999. – № 36.
125. Загорняк Н. Інвестиційна діяльність в харчовій промисловості України. / Н. Загорняк // Економіка України. – 2003. – № 2. – С. 47–51.
126. Загородній А. Г. Менеджмент реальних інвестицій : навч. посібник. / А. Г. Загородній, Ю. І. Стадницький. – К. : Знання, 2000.
127. Рынок и логистика / Под ред. Гордона М. П. – М. : Экономика, 1993. – С. 144.
128. Зайцева Л. Тенденції соціального розвитку регіонів України. / Л. Зайцева, Г. Польська // Економіка України. – № 2. – 2001. – С. 21.
129. Звіт про розвиток світового банку реконструкції і розвитку. – К. : Абрис, 2000.
130. Закон України «Про підприємництво» // ВВР. – 1991. – № 14. – С. 169.
131. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» в редакції Закону № 784-ХІУ від 30.06. 1999р. // ВВР. – 1999. – № 42–43. – С 378.
132. Зінчук Т. Аграрна політика України. Можливість та перспективи інтеграції в ЄС. / Т. Зінчук // Економіка України. – № 12. – 2000. – С. 7.

133. Зимовець В. Н. Економічне регулювання молочного виробництва в країнах Європейського Союзу. / В. Н. Зимовець, М. М. Ільчук. // Економіка АПК. – 2001. – № 6. – С. 124–127.

134. Педос Є. В. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. / Є. В. Педос. // Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових трансформацій : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. ВІЕ ТАНГ 14–15.10.2004 р. – Вінниця, 2004. – С. 215.

135. Иващенко И. Вопросы обоснования размещения молочной промышленности (на материалах Украинской ССР). : автореф. дис. ... к. е. н. / И. Иващенко. – К., 1971. – С. 8–19.

136. Павлова Л. Н. Финансы предприятий : учебник / Л. Н. Павлова. – М. : ЮНИТИ. – 1998. – 639 с.

137. Ігнатов С. Н. Тенденції розвитку молочної промисловості у 1995–2002 роках. / Ігнатов С. Н. // Вінницьке обласне управління статистики. – 10.01.2004.

138. Игнатова Е. А. Анализ финансового результата деятельности предприятия. / Е. А. Игнатова, Г. М. Пушкарева. – М. : Финансы и статистика, 1990.

139. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / К. В. Ізмайлова. – МАУП, 2000. – 52 с.

140. Ільчук М. М. Зовнішня діяльність України на ринку молочної продукції. / М. М. Ільчук // Економіка АПК. – 2003. – № 9. – С. 90–95.

141. Ільчук М. М. Використання виробничого потенціалу молочних заводів і напрями його нарощування. / М. М. Ільчук // Економіка АПК. – 2002. – № 12. – С. 42–49.

142. Фінансова діяльність підприємства : підручник / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов. – 2-е вид. перероб. доповн. – К., 2003. – 384 с.

143. Фриш Р. Таблица межотраслевых потоков. РЕФИ – Осло. // Статистика народного богатства, народного дохода и национальные счета / Р. Фриш. – М. : Наука. – 1967.

144. Іщук С. О. Методичні підходи до розробки стратегії реструктуризації промислових підприємств / С. О. Іщук, Л. Ф. Калініченко // Економіка промисловості. – 2002. – № 2(8). – С. 49–63.
145. Калинина А. В. Современный экономический анализ и прогнозирование (макро- и микроуровень) : учебно-метод. пособие. / А. В. Калинина, М. И. Конева, В. А. Яценко. – К. : МАУП, 1997. – С. 272.
146. Швайка Л. А. Планування діяльності підприємства : навч. посібник / Л. А. Швайка. – Л. – Магнолія плюс, 2004. – 268 с.
147. Карамушка Ю. Н. Повышение эффективности производства и переработки молока на интеграционной основе / Ю. Н. Карамушка. // Экономика АПК. – 1998. – № 12. – С. 26–28.
148. Карбовник А. М. Питання забезпечення обіговими коштами підприємств в умовах сучасної української економіки / А. М. Карбовник. // Регіональна економіка . – 2004. – № 2. – С. 165-169.
149. Камілова С. Р. Ринок молока та молочної продукції в Україні / С. Р. Камілова // Маркетинг в Україні. – 2001. – № 3. – С. 28–31.
150. Камілова С. Р. Розвиток молокопродуктового підкомплексу в Україні / С. Р. Камілова, О. Е. Данилевська // Економіка АПК. – 2002. – № 2. – С. 27–31.
151. Камілова С. Р. Система управління ринку молочної продукції в Європейському союзі / С. Р. Камілова. // Економіка АПК. – 2003. – № 8. – 156–160.
152. Как создать службу маркетинга на предприятии : практ. пособ.– Кишинев : Штилца. – 1992.
153. Кац И. Я. Экономическая эффективность деятельности предприятия. / И. Я. Кац. – М. : Финансы и статистика, 1987.
154. Камышанов Я. Т. Концентрация производства – важный путь повышения рентабельности предприятия./ Я.Т.Камышанов, Н.С.Белинская // Молочная промышленность. – № 8. – 1972.

155. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент. : навч. посіб. / Кірейцев Г. Г. – 3-тє вид. перероб. і доповн. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 531 с.
156. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Г. Г. Кірейцев. – К. : ЦУЛ. – 2000. – 496 с.
157. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости процента и денег : пер. с англ. / Дж. М. Кейнс. – М. : Прогресс. – 1978. – 494 с.
158. Ковалев В. В. Финансовый анализ: управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. / В.В.Ковалев. – 2-е изд. перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 512 с.
159. Кредисов А. Конкурентоспособность страны и стратегия продвижения ее экспорта на мировом рынке. / А.Кредисов, О.Деревяненко. // Економіка України. – № 5. – 1997.
160. Економічний аналіз підприємств : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. / [Б. С. Кругляк, Т. П. Бонддар, О. Б. Зайцева та ін.] – Хмельницьк : Хмельницький держ. ун-тет, 2004. – 420 с.
161. Ковалев А. И. Маркетинговый анализ. / А. И. Ковалев, В. В. Войленко. – М. : Центр экономики и маркетинга, 2004. – 174 с.
162. Ковальський М. И. Основные направления развития и повышения эффективности молочной промышленности Украинской ССР : автореф. к.е.н. спец. 05.00.08. / М. И. Ковальський. – К. : Гос. план. комитет Сов. Мин. Укр. ССР НИЭИ. – 1970. – С. 8, 10, 12.
163. Князев В. Г. Цена, финансы, хозрасчет. / В. Г. Князев. – М. : Финансы и статистика, 1991. – С. 49.
164. Крилов И. В. Маркетинг (Социология маркетинговых коммуникаций). / И. В. Крилов. – М. : Центр, 1998.
165. Комин А. М. Стаття в газеті «Советская Россия» / А. М. Комин. – 1987, 18 октября.
166. Конарчук О. Маркетинг в розничной торговле / О. Конарчук // Экономика Украины. – 1998. – № 6.
167. Корнієв В. Л. Цінова політика підприємства : монографія. / В. Л. Корнієв. – К. : КНЕУ, 2001.

168. Колесар К. Моделі діагностики, банкруцтва підприємств України. / К. Колесар // Економіст. – 2002. – № 10. – С. 61.

169. Коровій В. В. Фінансово-кредитні інструменти соціального економічного розвитку регіону / В. В. Коровій. // Розвиток фінансово-кредитної системи України в умовах ринкових трансформацій : матеріали I Всеукраїнської конференції 25 лют. 2003. – Вінниця. : ВІЕТАНГ, 2003. – С. 11–13.

170. Крайник О. П. Фінансовий менеджмент. / О. П. Крайник, З. В. Клепакова. – К. : Дакор. – 2000.

171. Мороз О. В. Соціально-економічні аспекти корпоративного управління. : монографія. / О. В. Мороз, Н. П. Карачина. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2005. – 180 с.

172. Основы маркетинга / [Ф. Котлер, Г. Армстронг, Дж. Сондерс, В. Вонг] – 2-е изд. – М. ; СПб. : Вильямс, 1999.

173. Агропромисловий комплекс України : стан, тенденції та перспективи розвитку. – К. : ННЦІАЕ, 2005. – 292 с.

174. Чернявский А. П. О применении принципа «золотой пропорции» в финансовой науке. / А. П. Чернявский. // Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових трансформацій : III Всеукраїнська конференція 16–17 лют. 2006. : матеріали конф. ; в 2-х т. – Т. 2. – Вінниця : ВІЕТДЕІ, 2003.

175. Макаренко П. М. Моделі аграрної економіки. / П. М. Макаренко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 682 с.

176. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Полісся і західного регіону України / [ред. М. В. Зубець (голова редколегії) та ін.] – К. : Урожай, 2004. – 560 с.

177. Кулаевская Н. С. Исследование рентабельности промышленных предприятий и основных направлений ее повышения : дис... к. э. н. : 05.00.08. / Кулаевская Н. С. – К., 1973.

178. Карачина Н. П. Ефективність корпоративного управління молочною промисловістю : автореф. дис. к. е. н. : спец. 08.07.08 / Н. П. Карачина. – К. – 2005.

179. Куценко В. Індекс модельного розвитку: виміри його основних параметрів та шляхи їх підвищення. / В. Куценко, В. Удовиченко // Економіка України. – 1997. – № 1. – С. 20.
180. Кузубов М. В. Аналіз і оцінка ситуації на ринку агропродовольчих товарів. / М. В. Кузубов // Економіка АПК. – 2002. – № 6. – С. 88–92.
181. Лагода Т. Стандартами – по маркетингу и разгильдяйству. / Т. Лагода // Бізнес. – 2003. – № 46. – С. 58–59.
182. Леонтьєв О. Парадоксальна парадигма і вульгаризація економічної теорії. / О. Леонтьєв // Економіка України. – 2002. – С. 61–67.
183. Левчук Н. Стан виробництва, переробки та реалізації молока в Україні. / Н. Левчук // Економіст. – 2003. – № 10. – С. 55–57.
184. Лихолоб Н. Тенденции развития европейского рынка молочных продуктов. / Н. Лихолоб, Ю. Мелещенко // Продукты питания. – 2001. – № 3. – С. 14–16.
185. Лисецький А. Проблеми і шляхи розвитку національного АПК. / А. Лисецький, О. Журбицька // Економіка України. – 2001. – № 6. – С. 55–62.
186. Лисовицкий В. Н. Микроэкономика. / В. Н. Лисовицкий. – Х. : Оригинал, 1993. – 132 с.
187. Лисенко А. М. Державне регулювання ринку молочної продукції та основні напрями його удосконалення. / А. М. Лисенко // Економіка АПК. – 2002. – № 1. – С. 100–103.
188. Логистика : уч. пос. / [под ред. Анискина Б. А.] – М. : ИНФРА, 1997. – 327 с.
189. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія. / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.
190. Лощикін О. М. Інституціональні фактори трансформації перехідної економіки. / О. М. Лощикін // Економіка та підприємство. – Вип. 3. / О. М. Лощикін. – К., 1999. – С. 10.
191. Обновление основного капитала // Экономист. – 2002. – № 3. – С. 3–11.

192. Локшина О. М. Краткий словарь иностранных слов. / О. М. Локшина. – М. : Советская энциклопедия, 1966. – 730 с.
193. Луніна І. Податкова політика України у контексті створення умов для економічного зростання. / І. Луніна // Економіка України. – 2000. – № 9.
194. Лыськов В. Пищевая промышленность в системе АПК. / В.Лыськов // Экономика Украины. – 2000. – № 8. –С. 56–62.
195. Львов Д. С. Производительность общественного труда и цены. / Д. С. Львов, А. С. Коротков. – М. : Знание, 1979.
196. Львовчкін С. Податкова структура в Україні і шляхи її удосконалення. / С. Львовчкін // Економіка України. – 1999. – № 8. – С. 19.
197. Лиихманов В. Ф. О роли национальной системы стандартизации в становлении отечественного производства. / В.Ф.Лиихманов // Вісті Придніпров'я. – 2001. – № 22.
198. Мазник Л. Територіальна диференціація споживчого ринку. / Л. Мазник // Економіка України. – 2003. – № 9. – С. 36–40.
199. Макаренко П. М. Моделі аграрної економіки. / П. М. Макаренко. – К. : ННЦІАЕ, 2005. – 682 с.
200. Шиян Д. В. Фінансовий аналіз : навч. посібник / Д. В. Шиян, Н. І. Строченко. – К. : А.С.К, 2003. – 240 с.
201. Макконелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика : учебник в 2-х томах. / К. Р. Макконелл, С. Л. Брю. – М. : ИНФРА-М, 2001. – Т. 2.
202. Маркетинг / [под ред. А.Н Романова] – М. : Банки и биржи. ЮНИТИ, 1995.
203. Маркетинг. Принципы и технология маркетинга в свободной рыночной системе : учебник для вузов / [под ред. Н. Д. Эриашвили] – М. : ЮНИТИ, 2000.
204. Маркетинг : учебник / [под ред. А.Н Романова] – М.: Банки и биржи. ЮНИТИ.. – 1996.
205. Маркс К. Капитал. Критика экономической политики. – Т. 1 / К. Маркс. – М. : Политиздат. – 1969.

206. Маркс К. Капитал. Процесс обращения капитала. – Т. 2 / К. Маркс. – Политическая литература. – 1984.
207. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. т.25., ч.1. – С.15.
208. Маркс К., Энгельс Ф. Соч. т.23., ч.1. – С.43.
209. Момот Л. О. Тенденції розвитку м'ясо-молочної промисловості в 2003 році / Л. О. Момот. – Вінниця. : Вінницьке обласне управління статистики, 2003.
210. Мау В. Правовая база экономической реформы. Проблема устойчивости. / В. Мау, А. Волосатов // Вопросы экономики. – № 8. – 1998.
211. Марченко О. І. Економічний аналіз.: навч. посіб. – Вінниця. ВІЕТАНГ, 2002. – 145 с.
212. Меламед М. Структура ВВП за категоріями доходу і критерії структурної політики. / М. Меламед // Вісник НБУ. – 2002, лютий. – С. 10.
213. Мельник Л. Основи підприємництва та ринкової економіки : навч. посіб. / Л. Мельник. – К. : ВШ, 1993. – 175 с.
214. Мендельсон А. Стоимость и цена. / А. Мендельсон. – М. : Экономиздат, 1963. – С.81.
215. Методика экономического анализа деятельности промышленного предприятия. / [под ред. А. И. Бужинского, А. Д. Шеремета]. – М. : Финансы и статистика, 1998.
216. Методика (основные положения определения экономической эффективности использования в народном хозяйстве новой техники, изобретений и рационализаторских предложений). // Экономическая газета. – 1977. – № 10.
217. Методика экономических исследований в агропромышленном производстве. / [под ред. В. Р. Ботева] – М. : ВНИИЗСХ, 1995.
218. Методичні рекомендації щодо формування собівартості продукції (робіт, послуг), затверджені наказом Державного комітету промислової політики від 02.02.2001 р. – № 47.

219. Марченко Т. В. Забезпечення конкурентності як засіб ринкового реформування економіки підприємства. / Т. В. Марченко. // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 12. – С. 70.

220. Марченко О. І. Фінансові аспекти оптимізації асортименту продукції підприємства / О. І. Марченко. // Розвиток систем України в умовах ринкових трансформацій : III Всеукраїнська наукова конференція, 14–15 жовтня 2004 р. : матеріали конф. – Т. II. – Вінниця. : ВІЕТАНГ, 2004. – С. 80.

221. Державне регулювання економіки / [І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залога]. – К. : Преса України, 2000. – С. 37.

222. Молдован Л. Договорные отношения и изменение планирования в аграрном секторе. / Л. Молдован // Экономист. – 1991. – №6. – С. 97–104.

223. Мостенська Т. Л. Проблеми розвитку молочного виробництва в Україні. / Т. Л. Мостенська // Економіка АПК. – 2001. – № 6. – С. 40–45.

224. Мостенська Т. Л. Економічний механізм формування і ефективності функціонування молочної промисловості України : дис. д. е. н. : спец. 08.08.01 / Т. Л. Мостенська. – К., 2001. – 400 с.

225. Мостенська Т. Л. Стан і проблеми розвитку ринку молочних продуктів в Україні. / Т. Л. Мостенська // Економіка АПК. – 2004. – № 3. – С. 46–50.

226. Мостовий Г. І. Ринок продовольчих товарів та сільськогосподарської сировини : монографія. / Г. І. Мостовий. – К. : УАДУ, 1997.

227. Мунтіян В. Економічна безпека України. / В. Мунтіян. – К. : КВІУ. – 1999. – С. 73–78, 289–295.

228. Мудрак Р. П. Формування ринку молока та молочних продуктів Черкаської області : дис. к. е. н. : спец. 08.08.01 / Р. П. Мудрак. – Миколаїв, 2002. – 270 с.

229. Мусіна Л. Максимізація прибутку підприємства. / Л. Мусіна // Фінанси України. – 2005. – № 2. – С. 19.

230. Налоги Чешской Республики. / Сборник законов. Прага. Humanitarian technologic spol. SRO.1999. // Экономика Украины. – 2003. – № 2.

231. Національна програма розвитку агропромислового виробництва і соціального відтворення села на 1999–2010 рр. Проект. // Економіка АПК. – 1999. – № 6. – С. 3, 47.

232. Найдюнов В. Про реформування податкової системи. / В. Найдюнов, О. Махмудов // Економіка України. – 2001. – № 12. – С. 25.

233. Негашев Е. В. Анализ финансов предприятия в условиях рынка : уч. пос. / Е. В. Негашев. – М. : ВШ. – 1997.

234. Неруш Ю. Коммерческая логистика : учебник для вузов. / Ю. Неруш. – М. : Банки и биржи, 1997. – С. 271.

235. Новий тлумачний словник української мови. Т.І.К. – 2000. – 805 с.

236. Наукові основи промислового виробництва в зоні Полісся і Західного регіону України. / Під ред. М. В. Зубця та ін. – К. : Урожай. – 2004. – 560 с.

237. Новые правила калькулирования в промышленности. – Харьков : Центр Консульт, 2001.

238. Орлов П. Оцінка ефективності інвестицій. / П. Орлов. // Економіка України. – 1997. – № 1.– С. 30–37.

239. Ноув А. Какой должна быть экономическая теория переходного периода? / А. Ноув. // Вопросы экономики. – 1993. – № 11. – С. 16.

240. Нуреев Р. Теории развития: кейнсианские модели становления рыночной экономики. / Р. Нуреев. // Вопросы экономики. – 2000. – № 4–6, 9, 10.

241. Орлов О. Нетрадиционный метод распределения накладных затрат. / О. Орлов, Э. Рясных, Э. Рудниченко. // Экономист. – 2005. – № 7. – С. 69–73.

242. Онищенко О. Ефективність господарств населення./ О.Оніщенко //Економіка України. №1. – 2003. – С.69.

243. Особисті підсобні господарства України – аналіз витрат та ефективності виробництва видів сільськогосподарської продукції. / [під ред. М. Шпичака]. – К., 2001. – С. 236
244. Основи аграрного підприємництва. / [під ред. М. И. Малика]. – К. : Інститут аграрної економіки, 2000. – 582 с.
245. Павловська О. В. Удосконалення методів пошуку резервів зростання прибутку. / О. В. Павловська. // Фінанси України. – 2002. – № 9. – С. 9–14.
246. Пасхавер В. Пріоритет продовольчого ціноутворення. / В. Пасхавер // Економіка України. – 2003. – № 4. – С. 4–11.
247. Пархоμεць М. К. Аналіз та прогнозування ринку молокопродуктів у західному регіоні України. / М. К. Пархоμεць. // Економіка АПК. – 2003. – № 7. – С. 132–139.
248. Шевчук В. Я. Основи інвестиційної діяльності. / В. Я. Шевчук, П. С. Рогожин. – К. : Генеза. – 1997. – С. 383.
249. Панасюк Б. Податковий кодекс – барометр становища в суспільстві. / Б. Панасюк. // Економіка України. – 2002. – № 12. – С. 18.
250. Підлужна Н. Роль інтеграційних процесів у підвищенні ефективності молока продуктового підкомплексу АПК. / Н. Підлужна // Економіка України. – 2004. – № 3. – С. 62.
251. Планування діяльності підприємства : навч. пос. для самост. вивч. дисц. / [під наук.ред. В.Є. Москалика] – К. : КНЕУ, 2002. – 252 с.
252. Почивалов Л. Легких даров здесь не ждугт./ Л. Почивалов // Литературная газета. – 1987, 16 дек. – С. 15.
253. Продовольче забезпечення та продовольча безпека України : проект аграрної політики в Україні. // Економіка України.. – 1999. – № 5. – С. 7.
254. Пелих А. С. Основные направления комплексного использования сырья и эффективности производства на предприятиях молочной промышленности АПК Ростовской области. / А. С. Пелих, В. П. Ратковский, И. Г. Бушуева. – М. : Агро НИИ ТЭИ. – 1988.

255. Посібник по реформуванню сільськогосподарських та переробних підприємств. / під ред. П. Т. Саблука, В. Я. Мессель-Веселяка. – К., 2003. – С. 67.

256. Переход к рынку. Концепция и программа. Рабочая группа, образованная совместным решением М. С. Горбачева и Б. Н. Ельцина. // Архангельское. – 1990. – С. 218–219, 237–238.

257. Бланк І. О. Фінансовий механізм управління ефективністю операційних витрат підприємства. / І. О. Бланк // Фінанси України. – 1998. – № 8.

258. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент. : навч. посіб./ А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк, Н. Ю. Калач. – К. : КНЕУ. – 2001. – С. 294.

259. Педос Є. В. Прибуток як результат фінансово-господарської діяльності підприємства. / Є. В. Педос. // Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових трансформацій : матеріали II Всеукр. наук. конференції ВІЕ ТАНГ. – Вінниця, 2004. – С. 215.

260. Рясних Є. Г. Основи фінансового менеджменту : навч. посіб. / Є. Г. Рясних. – К. : Скарби. – 2003. – 238 с.

261. Романова А. Н. Маркетинг. / под ред. А. Н. Романова. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1996. – 560с.

262. Саблук П. Т. Основні положення нової економічної національної продовольчої безпеки України в ХХ ст. / П. Т. Саблук // Економіка України. – 2002. – № 5.– С. 54–60.

263. Саблук П. Т. Аграрна складова в економічних реформах України. / П. Т. Саблук // Вісник національної академії наук України. – 2001. – № 2. – С. 43.

264. Савицька В. П. Актуальні проблеми розвитку ринку молока і молочних продуктів. / В. П. Савицька // Економіка АПК. – 2002. – № 11. – С. 102–106.

265. Савицька Т. В. Економічний аналіз діяльності підприємства. : навч. посіб. / Т. В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.

266. Сакс Дж. Економіка перехідного періоду. Уроки для України. / Д. Сакс, О. Пивоворський. – К. : Основи, 1995. – С. 58.

267. Современная экономика. Учебный курс. / Под ред. О. Ю. Мамедов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1997. – 260 с.
268. Строченко Н. І. Фінансовий аналіз : навч. посібник./ Н. І. Строченко, Д. В. Шиян. – К. : А.С.К, 2003. – 240с.
269. Статистичний щорічник Вінниччини за 2003. – Вінниця, 2004. – 480с.
270. Стиглиц Дж. Куда ведут реформы? / Д. Стиглиц. // Вопросы экономики – 1999. – № 7. – С. 4.
271. Тарада А. Г. Основные направления повышения экономической эффективности производства натуральных сыров : дис. ... к. э. н. : 08.00.05 / А. Г. Тарада ; Моск. технол. ин-т мясомол. пром. – М., 1971. – С. 87, 91, 153.
272. Теплухіна Т. П. Размещение молочной промышленности. / Т. П. Теплухіна, А. П. Кузнецова. – М., 1980. – С. 55–56.
273. Тимошенко Ю. В. Аналітична оцінка перебудови відносин власності в Україні. / Ю. В. Тимошенко // Економіка України. – 2003. – № 8. – С. 23.
274. Типовая методика определения экономической эффективности капитальных вложений и новой техники в народном хозяйстве СССР. – М. : АнСССР, 1989.
275. Трифилова А. А. Управление национальным развитием предприятия. / А. А. Трифилова. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
276. Тормоса Ю. Г. Ціни та цінова політика : навч. посіб. / Ю. Г. Тормоса. – К. : КНЕУ, 2001.
277. Фінанси підприємств : підручник / під ред. А. М. Поддєрьогін. – 4 вид. – К. : КНЕУ, 2002. – С. 571.
278. Чернявская Е. И. Предприятие как организация. / Е. И. Чернявская // Актуальные проблемы экономики. – 2003. – № 2.
279. Черняк В. О. О преодолении догматизма в разработке и преподавании политической экономии социализма. / В. О. Черняк // Экономические науки. – 1987. – № 7. – С. 95.

280. Чорній О. Ф. Харчування у літньому і похилому віці. / О. Ф. Чорній, Г. Ф. Білоус, Д. І. Чопчик. – К. : Держ. мед. Видав. УССР, 1962. – С. 15, 62–75, 80–82.
281. Шеремет А. Д. Финансы предприятия : учеб. пособ. / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. – М. : ИНФРА, 2001. – 345 с.
282. Юрковский Д. Как правильно определить цену. / Д. Юрковский // Энциклопедия бухгалтера и экономиста. – 2002. – № 11. – С. 12–16, 23–27.
283. Юрчишин В. До аналізу причини і наслідків занепаду сільського господарства. / В. Юрчишин // Економіка України. – 2001. – № 2.
284. Ямборко Г. Особливості визначення доходів, витрат, фінансових результатів і прибутку до оподаткування. / Г. Ямборко // Регіональні перспективи. – 2003. – № 2. – С. 3.
285. Ушачев И. Г. Агропродовольственный комплекс России: проблемы и решения. / И. Г. Ушачев // Экономика АПК. – 2002. – № 3. – С. 13–19.
286. Ордіховська Н. Д. Економіко-статистичний аналіз агропромислового комплексу у Вінницькій області та перспективи його розвитку. / Н. Д. Ордіховська. // Розвиток фінансово-кредитної системи України в умовах ринкових трансформацій : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (14–15 жовт. 2004 р., Вінниця) / ВІЕ ТАНГ. – Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 418.
287. Шереметьева Е. / Е. Шереметьева. // Экономические науки, – 1987. – № 4. – С. 9.
288. Шпек Р. Іноземні інвестиції в Україні / Шпек Р. // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 62. – С. 1.
289. Сорос Дж. Кризис мирового капитализма. Открытое общество в опасности. / Д. Сорос. – М. : ИНФРА, 1999.
290. Статистичний щорічник за 2000 рік. / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Техніка, 2001. – С. 35, 103, 113.
291. Янкив М. Агротрансформації як фактор ринкової трансформації АПК України. / М. Янкив // Економіка України. – 2000. – № 4. – С. 55–58.

292. Юрчишин В. До проблеми розробки аграрнопродовольчої доктрини України. / В. Юрчишин. // Економіка України. – 2001. – № 8. – С. 54–62.

293. Закон України «Про молоко і молочні продукти». // Голос України. – 2004, 29 липня.

294. Статистичний щорічник України за 1995–2000 роки.

295. Статистичний щорічник Вінниччини за 2003 р. – Вінниця, 2004. – 480 с.

296. Статистичний щорічник України за 2000 р. / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Техніка, 2001.

297. Погріщук Б. В. Управління маркетинговою діяльністю підприємства / Б. В. Погріщук. // Розвиток фінансової системи України в період ринкових трансформацій : матеріали ІІІ наук.практ.конф. (16–17 лют. 2006 р., Вінниця) / ВІЕ ТНЕУ. – Вінниця, 2006. – Т. 2. – С. 275.

298. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посібник / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : ЦУЛ. – 2002. – С. 201.

Наукове видання

**Белінська Неля Семенівна
Лесько Олександр Йосипович**

**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ
В ПЕРІОД РИНКОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ
(1991–2007 роки)**

Монографія

Редактор С. Малішевська

Оригінал-макет підготовлено авторами

Підписано до друку 15.06.2012 р.
Формат 29,7×42¼ Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 16,17
Наклад 100 прим. Зам № 2012-077

Вінницький національний технічний університет,
КІВЦ ВНТУ,
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-85-32
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.

Віддруковано у Вінницькому національному технічному університеті,
в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі,
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95,
ВНТУ, ГНК, к. 114.
Тел. (0432) 59-81-59
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.